

BELAGAT VE FESAHAT

Osmanlı dönemi edebî eserlerinde fesahat ve belagat kurallarına uymak esastır. Fesahat ve belagat bu edebiyatın temel teorisini oluşturur. Çıkış noktası Arap edebiyatı olmakla birlikte Fars ve Türk edebiyatlarında zenginleşen bu teoriler edebî eserlerin yazılması ve değerlendirilmesinde temel ölçütlerdir.

Belagat

Bir edebiyat terimi olarak belagat ile ilgili kaynaklarda “Sözün fasih olmakla beraber mukteza-yı hal ve makama mutabık olmasıdır.” şeklinde tanımlanır. Yani düzgün, kusursuz, açık ve anlaşılır olmakla birlikte duruma ve kişiye uygun söz söylemenin kurallarını inceleyen bilimin de adıdır.

Belagat kurallarına uygun söylenmiş sözlere ve söyleyenlere belîğ ve fasih denir.

Bir bilim olarak belagatin “meani, beyan, bedi” olmak üzere üç bölümü vardır.

- 1) **Meani:** Sözüñ duruma ve kişiye uygunluğunu sağlamanın şartlarını inceler.
- 2) **Beyan:** Sözüñ açık, anlaşılır ve kusursuz söylenmesinin şartlarını inceler.
- 3) **Bedi:** Edebî sanatlar (söz ve anlam sanatları) vasıtasıyla sözüñ süslenmesi, güzelleştirilmesi ile ilgili kuralları inceler.

Fesahat

Sözüñ (ifadenin) telaffuzu, duyulması ve anlaşılması ile ilgili yani ses ve anlam kusurlarından kurtarılması ile ilgili kuralları inceleyen bir disiplindir.

Fesahati Bozan Durumlar

- 1- Seslerin yorucu nitelikte olması.
- 2- Zincirleme isim tamlamaları: Burada fesahati bozan durum isim tamlamalarını oluşturan tamlayan ve tamlanan arasına başka sözlerin girmesinden kaynaklanır.
denizin kulaklarımda çınlayan damlalarının gönlündeki akisleri

3- Fiilimsiler, edat ve bağlaçlarda zincirlemeler

ağaca çıkıp sepeti sallayıp

4- Niteleyici kümelerde zincirlemeler

5- Tekrar sıklığı: Bir ifadeye söz veya anlam olarak bir katkı sağlamadığı halde aynı sözcüğün iki defadan fazla tekrarlanması fesahati bozar.

6- Garabet: Bir ibarede alışılmamış sözlerin kullanılmasından kaynaklanan bir fesahat kusurudur. Anlamayı güçleştiren ve dinleme zevkini ortadan kaldıran bu türlü kelimeler eski kaynaklarda *garip* ve *vahşi* olarak nitelendirilmiştir.

Arkaik kelimelerin kullanılması, yaygın olmayan çok az kimse tarafından rağbet görmüş kelimeleri kullanmak, terimlere fazlaca yer vermek, eş anlamlı kelimelerden yerine uygun olmayanı kullanmak, teknik terimler dışında yabancı kelime ve tamlamaları sıkça kullanmak garabete sebep olan durumlardır.

7- Kıyasa Muhalefet: Sözcüklerin dil kurallarına ve kalem sahiplerinin kullanım tarzlarına aykırı şekilde kullanımlarından kaynaklanan fesahat kusurudur. (genel-geçer kurala aykırılık)

8- Za'f-ı Telif: Bir ifadede kullanılan sözcük veya tamlamaların cümle içinde söz dizimi kurallarına aykırı biçimde yani karmaşık olarak yer almasından kaynaklanan durumdur.

9- Ta'kit: Bir ibare veya cümlenin anlaşılmaz bir biçimde ifade edilmesinden kaynaklanan bir fesahat kudurulur.

10- İmlasızlık: Yazım kurallarına uymamaktan kaynaklanan durumdur.